

Liêm sĩ và văn hóa từ chức

Văn Quang

Viết từ Sài Gòn

Đã hai kỳ báo liên tiếp, tôi đề cập đến “vụ án Tiên Lãng”, trong bài này đáng lẽ tôi chuyển sang một đề tài khác cũng đang làm dư luận bàn tán khá sôi nổi. Cụ thể như những biện pháp chống kẹt xe ở hai thành phố lớn là Hà Nội và TP Sài Gòn có mang lại kết quả gì không. Chuyện của những thứ “chuyện nhỏ nhưng rất phổ biến” là con trai quan chức kiếm lâm phá rừng và buôn gỗ lậu. Chuyện “cái chết made in Sài Gòn”, chết dưới hồ gas, chết dưới cống đào đường. Chuyện niềm tin của người dân và ngân hàng... có vô số chuyện để bàn. Nhưng chuyện Tiên Lãng vẫn chưa đến hồi kết, người dân vẫn còn đang nóng lòng chờ đợi những kết quả điều tra chính thức, định rõ tội trạng của từng đơn vị, từng cá nhân phía chính quyền cũng như phía gia đình ông Vươn cùng những “biện pháp xử lý” của chính phủ và toa án. Trong khi đó, vẫn còn những chuyện đáng tiếc, có thể nói là ngang tai trái mắt vẫn xả ra. Tôi nghĩ bạn đọc vẫn cần biết những thông tin này. Sau bài viết về “Người dân còn chờ đợi gì về vụ Tiên Lãng” ngày 11-2-2012, tôi nhận được một cái e mail của bạn đọc doannguyen37@xxx ở Mỹ góp ý kiến về bài viết này. Xin trích nội dung chính của lá thư:

“Tôi biết địa chỉ mail của ông qua một người bạn ông chuyển bài của ông cho tôi đọc, cũng bình thường như những người bạn khác của ông và những diễn đàn khác đã từng chuyển bài và tin tức hot nhất cho anh em cùng thưởng thức. Trong bài mới đây của ông đoạn dưới cùng, ông kể hai chuyện khá... kỳ cục, dưới tiêu đề: *“Hai chữ “nếu” làm cảm bên lề chuyện Tiên Lãng”*. Nhưng theo tôi, đó là thứ chuyện làm cảm khá độc đáo. Tôi xin có ý kiến về 2 chuyện này.

Ông Vươn xứng đáng làm “quan to” hơn nữa

Chuyện thứ nhất ông kể, người cháu ông có sáng kiến: *“Cậu ơi, tối hôm qua, cháu suy nghĩ, nếu cháu mà có quyền thì cháu sẽ cho ông Vươn làm chủ tịch huyện Tiên Lãng sau khi thi hành xong án phạt. Bởi xét về thân thế lý lịch thì hoàn toàn yên tâm...”*. Và ông cho rằng: *“Thằng này chỉ bàn chuyện vớ vẩn. Nó có vớ vẩn hay nó cũng có lý của nó, tùy bạn”*. Vậy tôi xin cho thằng cháu ông điểm 8/10. Xin bắt mí, tôi đã từng đi dạy học và điểm tôi cho học trò học văn, tối đa là 6/10 thôi đấy. Cháu ông rất có lý. Cả cái đất Tiên Lãng khó tìm ra một người nào xứng đáng là chủ tịch huyện như ông Vươn. Theo tôi thì ông Vươn còn có thể làm chủ tịch Ủy Ban Nhân Dân Thành Phố Hải Phòng nữa ấy chứ.

Cứ thử xét xem một thái độ nhỏ trong ý thức thôi cũng đủ thấy ông Vươn, chỉ là một công dân làng xã mà còn biết tự nhận lỗi mình làm sai ở chỗ nào. Trong đơn viết mời luật sư bào chữa cho mình ngày 31/1/2012, ông Đoàn Văn Vươn viết: *“Tôi đủ trình độ hiểu biết nhận thức rõ về sai*

phạm của bản thân, song tôi muốn bào chữa rõ cho tôi về nguyên nhân sai phạm”.

Trong khi đó các quan chức vụ Tiên Lãng thì chỉ tự “kiểm điểm” rằng nguyên nhân mắc lỗi của họ là do “nhận thức đơn giản sự việc”, tức là gián tiếp chối bỏ hết sai phạm.

Còn xét về thực tế những việc của ông Vươn đã đổ mồ hôi, tim óc, công sức và cả máu nữa đã làm cho mảnh đất quê hương thì hầu như các quan chức từ Ban Bí Thư đến UBND Thành Phố Hải Phòng chưa ai làm được. Vì thế nếu cháu ông “nằm mơ” cho ông Vươn làm chủ tịch TP Hải Phòng thì tôi cho thêm 1 điểm nữa (9/10).

Điểm 10/10, nếu cháu ông bỏ hàng chữ “sau khi thi hành xong án phạt” mới được làm chủ tịch huyện thì “bài luận văn” ấy hay hơn nhiều. Cháu ông nên “suy tư” là ông Vươn chẳng có tội tình gì hết. Đó chỉ là hành động tự vệ chính đáng trước một thế lực kẻ cướp tấn công bằng đủ loại vũ khí giết người. Theo ý tôi thì ngay sau khi Thủ Tướng Chính phủ VN có kết luận điều tra chính thức, hãy mời ngay ông Vươn làm chủ tịch huyện Tiên Lãng, một thời gian quen việc sẽ làm chủ tịch TP Hải Phòng. Nếu có ông chủ tịch như thế, tôi tin rằng thành phố được mệnh danh là Hoa Phượng Đỏ nhưng lại rất phức tạp kia sẽ an bình hơn, người dân sẽ tin tưởng hơn là những ông quan bây giờ và có thể cả những ông sau này được bầu hay chỉ định cũng không thể được dân tín nhiệm bằng ông Vươn.

Nếu làm được như thế thì không những chính quyền VN đã tiến một bước khá dài và theo chữ nghĩa các báo VN thường dùng thì chính quyền VN đã “đột phá” mạnh mẽ trong việc cải tổ hành chính và nhân sự, làm trong sách bộ máy chính quyền. Nhiều nước chậm tiến sẽ phải nể phục và noi gương. Ông nghĩ sao?

Văn hóa từ chức không dễ làm

Còn chuyện ông kể về “văn hóa từ chức”, tôi xin nhắc lại nguyên văn: “Chuyện thứ hai là khi ngồi ở quán café Bean, một ông bạn ở nước ngoài về, nhân bàn ngang tán dọc về chuyện này, bỗng tùm tùm cười và nói: “*Nếu tớ làm Bộ Trưởng Bộ Tài Nguyên Môi Trường ở VN hoặc làm Chủ Tịch TP Hải Phòng thì tớ sẽ có một quyết định giản dị nhưng vô cùng hấp dẫn, các cậu sẽ phải cúi đầu kính phục và nhiều ông Bộ Trưởng sẽ phải giật mình*”. Anh em ngồi quanh tròn mắt nhìn cho rằng anh ta nói dỏc. Anh ta ậm ọe ra cái điều quan trọng rồi mới phát ngôn: “*Giản dị là tớ xin từ chức, có thể thôi*”. Anh em cười xòa, một ông ở VN chấp tay vái: “*Ông mang cái văn hóa từ chức ấy về Mỹ mà xài, chúng tớ không quen với thứ văn hóa ấy*”.

Tôi tin đây là chuyện thật, chứ không phải chuyện “phịa”. Mà dù thật hay “phịa” cũng chẳng quan trọng gì, miễn là nói được cái ý chính. Lối viết của ông xưa nay vẫn vậy, đùa đấy nhưng thật đấy, lắm cảm mà tinh tế, nói thật nhé, đôi khi còn “quái” nữa.

Tôi chưa thấy báo nào, chưa có ai lên tiếng về trách nhiệm của Bộ Tài Nguyên Môi Trường (TNMT) hoặc của cái Ủy Ban TNMT TP Hải phòng. Mà thật ra trách nhiệm của cơ quan Tài Nguyên Môi Trường từ Bộ đến Thành phố trong vụ này rất lớn. Người bạn ông tinh ý và chắc có ý thức về

pháp luật, lại quen với thứ văn hóa tự do nên đã chú ý ngay tới vấn đề này và đặt vấn đề xa hơn. “*Nếu tớ làm Bộ Trưởng Bộ Tài Nguyên Môi Trường ở VN hoặc làm Chủ Tịch TP Hải Phòng thì tớ sẽ từ chức*”. Có lẽ người bạn ông cũng thừa biết rằng ở VN cái thứ “văn hóa từ chức” không có trong sách vở. Cái thứ văn hóa không trường lớp nào dạy, không có tiêu chí nào như khi gặp trường hợp nào anh nên từ chức, rất khó mà áp dụng được trong cuộc sống của những người nhận lãnh trách được giao phó. Nhất là những người đang có trọng trách thường đi đôi với quyền hành, bổng lộc trong tầm tay. Ngồi ký cũng có tiền, gặt đầu hay lác đầu cũng có tiền... thì sự từ chức là một việc làm rất khó khăn. Có khi mình muốn từ chức cũng không được. Đàn anh cản, đàn em xin anh đừng “về”, vợ con can ngăn, anh mà từ chức là tôi ly dị, anh có biết phải đầu tư vào cái ghế ấy bao nhiêu công của không, mới chỉ lấy lại vốn nên chưa bỏ được, con cái khẩn cầu bố phải ngồi lại cho chúng con làm ăn chứ. Và nguy nhất là lo kẻ thù lâu nay sẽ ra tay trả hận... Còn họ hàng, làng xóm, anh em thì cứ nghĩ “từ chức” là “thất sủng” nên coi thường. Đúng không ông? Mong được bàn tiếp với ông trong thư khác. Chúc ông khỏe”.

Ôi, có cả trăm thứ “khách quan” nó chi phối đến cái sự từ chức, mặc dù anh có chút lòng tự trọng và có chút liêm sỉ. Vậy xin cùng bạn đọc thử bàn về cái văn hóa từ chức này xem nó xấu tốt ra sao.

Muốn có văn hóa từ chức phải có lòng tự trọng

Vâng, điều kiện đầu tiên của một người có được thứ văn hóa từ chức là lòng tự trọng. Nói rộng hơn, đôi khi đó còn

là sự liêm sỉ. Tuy nhiên, không phải sự từ chức nào cũng cần đến liêm sỉ. Có những người được giao nhiệm vụ nhưng khi thi hành, người đó nhận thấy công việc quá với khả năng mình, ông ta xin từ chức, dành chỗ cho người khác xứng đáng hơn. Đó là sự từ chức rất đáng kính trọng.

Có những sự từ chức vì nhận thấy sự việc đáng tiếc xảy ra, mình chỉ liên quan một phần trách nhiệm rất nhỏ cũng xin từ chức. Hãy nhìn ra các nước láng giềng Á châu. Một thí dụ như vài năm về trước, một tai nạn xe lửa đâm nhau ở Nhật, ông Bộ Trưởng Giao Thông Nhật Bản nhận lỗi và xin từ chức ngay. Mới đây thôi, ông Ryu Matsumoto, Bộ trưởng Bộ Tái thiết Nhật, chỉ do lỡ lời với dân, mà phải nghẹn ngào cất lời xin lỗi về những phát biểu của ông có thể làm tổn thương tình cảm của các nạn nhân thảm họa. Gần đây, báo chí đưa tin Thủ tướng Nhật Bản Yukio Hatoyama từ chức vì không thực hiện được cam kết di dời căn cứ quân sự Mỹ Futenma ở đảo Okinawa và vấp phải sự phản đối mãnh liệt của người dân.

Mọi người chắc còn nhớ chuyện Ngoại trưởng Hàn Quốc Yu Myung-hwan đã công khai xin lỗi và quyết định từ chức vì có nhiều cáo buộc về việc đã tuyển dụng con gái ông cho một vị trí được trả lương cao trong Bộ Ngoại giao. Cũng tại xứ sở kim chi này, cựu Tổng thống Roh Moo Hyun đã tự sát khi có những nghi ngờ người gia đình ông liên quan đến một vụ tham nhũng lớn. Trước đó, ông đã cúi đầu xin lỗi nhân dân Hàn Quốc vì đã để những sự việc đáng tiếc xảy ra.

Đó rõ ràng là hành vi vừa mang tính văn hóa, vừa là lương tri và cũng vừa là đạo đức của một quan chức do dân, của dân, vì dân.

Nhìn ra thế giới, ở nhiều nước, việc từ chức được xem là chuyện bình thường. Họ quan niệm, trách nhiệm công việc của ai đến đâu thì phải làm tốt đến đó. Ai không đảm đương được hoặc để xảy ra những hậu quả, làm mất lòng dân thì vì lòng tự trọng, họ sẵn sàng xin từ chức. Và điều này đã trở thành một nét văn hóa - “văn hóa từ chức” - trong sinh hoạt chính trị của nhiều nước. Văn hóa từ chức là chuyện không phải hiếm, là chuyện xưa như trái đất. Nhưng ở VN, việc một vị Chủ tịch UBND, Bí thư Tỉnh ủy dám mạnh dạn từ chức khi thấy mình có thiếu sót lại là chuyện “xưa nay hiếm”, chưa từng xảy ra. Thà bị cách chức chứ đừng nói đến chuyện từ chức. Việc từ chức là một việc làm có thể coi là “xa xỉ phẩm”. “Văn hóa từ chức” là một khái niệm hoàn toàn mới mẻ, xa lạ.

Ở VN chỉ có “văn hóa cách chức” như sau Tết Nhâm Thìn, Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng đã quyết định cho thôi chức hai trường hợp - một là ông Đào Văn Hưng, chủ tịch EVN; và hai là ông Dương Chí Dũng, chủ tịch Vinalines.

Lý do không dám từ chức là gì?

Nguyên nhân từ chức rất đa dạng và “thâm kín” như tôi đã trình bày ở phần trên. Người cầm quyền có thể mời, khẩn khoản mời, hoặc ra sức cố thuyết phục người từ chức đừng hoặc khoan từ chức, nhưng không thể bác bỏ, không cảm đoán được sự từ chức. Quyền quyết định là ở người từ chức. Ông nhất định từ chức thì không ai giữ được. Chỉ sợ ông “nửa ở nửa về” thôi.

Đã có rất một số vị đi tìm nguyên nhân tại sao ở VN người ta lại sợ từ chức đến thế. Như Tiến sĩ Nguyễn Sĩ Dũng, Phó chủ nhiệm Văn phòng Quốc hội. Ông nói: “Trước đây,

trong cơ chế quan liêu bao cấp, cơ hội của đời người chỉ tập trung vào một dãy ghế, cơ hội nhiều hơn ở những ghế cao hơn. Chúng ta đang chuyển sang cơ chế thị trường nhưng giai đoạn đầu, cơ hội do thị trường mang lại chưa nhiều. Chức tước vẫn đưa lại nhiều cơ hội hơn. Do vậy, họ cố bám lấy cái ghế đến suốt đời, rồi quyền lợi đi theo...”

Tại nhiều nước, những nhân vật có tiềm năng kinh tế sau đó mới đi vào con đường chính trị ví dụ Thủ tướng Italy, Thủ tướng Thái Lan... Với họ việc làm chính trị như một sự thôi thúc chứ không phải lẽ kiếm sống. Họ đã có nền tảng kinh tế rất tốt, chuyển từ chức với họ sẽ dễ dàng hơn rất nhiều.

Còn ở Việt Nam, không khéo người ta làm chính trị vì mục đích kinh tế, điều đó dẫn tới tệ tham nhũng. Ban đầu anh là lãnh đạo tốt nhưng quyền lực có thể làm tha hoá con người. Khi lên hàm Thứ trưởng anh có ô tô. Ngoài ra còn chuyện ơn huệ, lại quả”.

Trên tờ báo tuanvietnam net, ông Tô Văn Trường đã nhận định: “Hầu hết quan chức chỉ biết “làm quan”, không có nghề gì khác (dù nhiều người có bằng cấp cao), nếu thôi chức vụ thì không biết kiếm sống như thế nào. Một số người vốn có nghề chuyên môn, nhưng từ khi làm quan chức đã bỏ nghề, nay trở lại nghề cũ thì không làm được nữa hoặc ngại làm vất vả mà thu nhập không thể bằng lương bổng quan chức. Trong khi đó, ở các nước phát triển, quan chức chính trị trước khi giữ chức vụ, nhất là ở cấp cao, đều có học (thực), có nghề như làm luật sư, nhà báo, nhà văn, nghiên cứu khoa học, giảng dạy, kinh doanh vv.... Nếu từ chức, họ có thể làm tiếp công việc cũ, hoặc tìm nghề mới, nhiều khi có thu nhập còn cao hơn lương khi làm quan chức”.

Với những lập luận trên, nhiều vị như ông Tô Văn Trường cho rằng “nếu thôi chức vụ thì không biết kiếm sống như thế nào” tức là từ chức thì vợ con làm lẽ treo niêu. Tôi không đồng tình với ý kiến này. Thật ra các quan chức làm chừng vài năm, nếu là người chạy chọt, mua quan bán chức, nói gọn là tham quan thì khi họ từ giã quan trường, có trở về làm thường dân thì họ vẫn có thể “làm cha thiên hạ”. Họ đã có năm bảy cái biệt thự đứng tên người khác hoặc vài cái siêu thị, nhà hàng, một cái công ty tổ chẳng, có khi còn làm chủ ngân hàng chưa biết chừng, tiền gửi ngân hàng nước ngoài vô số kể. Xin đừng lo họ “thất nghiệp”. Thứ “văn hóa thất nghiệp” chỉ dành cho những anh công dân rách như cái mền mà thôi. Các ông này sợ từ chức và không có can đảm từ chức chỉ vì cái túi tham không đáy. Khi mới làm quan chỉ mong có cái biệt thự, leo lên cái xe hơi. Nhưng làm lâu lại muốn có những thứ khác, có 1 cái biệt thự hay 1 cái siêu thị muốn có 2 có 3, có vài trăm ngàn đô muốn có vài triệu. Có cái xe hơi lại muốn chơi sang mua máy bay hoặc như ông chủ hãng Kim ở VN muốn chơi du thuyền...Đó là lý do chính.

Tôi chỉ có thể đồng ý với ông: “Từ chức là một nét văn hoá đẹp, đáng kính trọng, thể hiện sự tự trọng và nhân cách của con người. Thiếu vắng hiện tượng từ chức đích đáng không phải chỉ đáng tiếc mà là đáng buồn và xấu hổ”.

Ông bí thư Thành ủy Hải Phòng nói ngược

Về “văn hóa xấu hổ” tôi đã có dịp bàn đến trong bài ngày 17-9-2011. Xin trở lại với vài diễn biến mới nhất trong vụ Tiên Lãng đang om xòm.

Ngày 21-2, Thường vụ Thành ủy Hải Phòng đã đề nghị cách chức Chủ tịch huyện Tiên Lãng đối với ông Lê Văn Hiền, cách chức Phó chủ tịch huyện với ông Nguyễn Văn Khanh vì sai phạm trong thu hồi, cưỡng chế đất của gia đình ông Vươn. Ông Bùi Thế Nghĩa, Bí thư Huyện ủy, ông Hoàng Đăng Chinh, chỉ huy trưởng Ban chỉ huy Quân sự huyện và ông Lê Văn Mãi, Trưởng công an huyện đều bị kỷ luật cảnh cáo. Thường vụ Thành ủy yêu cầu cá nhân gây hậu quả do quyết định hành chính của mình xin lỗi và chịu trách nhiệm theo quy định của pháp luật.

Nhưng trước đó, sáng 17-2, bí thư Thành ủy Hải Phòng Nguyễn Văn Thành đã đến “nói chuyện thời sự” tại CLB Bạch Đằng (nơi sinh hoạt của các cán bộ trung cao cấp nghỉ hưu), nội dung chủ yếu là “giải thích” vụ cưỡng chế đầm tôm nhà ông Vươn.

Theo ông Hoàng Châu (83 tuổi) - nguyên cán bộ tuyên giáo Thành ủy Hải Phòng cho biết, trong phát biểu, ông Thành nói ông Vươn sai. Bí thư Hải Phòng cho rằng báo chí nói sai, ghép ảnh chỗ khác vào, chứ không có chuyện xe ủi phá nhà ông Vươn. Ông Châu phản nộ: “Tôi lập tức phản ứng là lên bục phát biểu 4 vấn đề: Bí thư nói không đúng kết luận của Thủ tướng. Nói sai về báo chí. Việc nói như vậy và coi thường chúng tôi, những cán bộ trung cao cấp nghỉ hưu. Với tư cách một đảng viên, tôi đề nghị Bộ Chính trị đình chỉ công tác Bí thư Thành ủy của đồng chí Nguyễn Văn Thành”.

Ngoài ra còn các ông Nguyễn Khánh Chuân (87 tuổi) - nguyên cán bộ Liên đoàn Lao động thành phố cho biết: “Đúng ra ông Thành phải thừa nhận sai trái của cấp dưới và có cách xử lý. Ban Thường vụ Thành ủy cần nhận rõ trách nhiệm gì, trách nhiệm đến đâu...”

Còn ông Phạm Quang Ngọc (83 tuổi) cho biết, bất bình của ông Châu và các ông khác trong CLB Bạch Đằng cũng là của ông và nhiều người khác. Vì thế nên ngày 18-2, các viên chức lão thành, người có công sinh hoạt trong CLB Bạch Đằng gồm ông Nguyễn Cục - đại tá quân đội về hưu (84 tuổi), ông Nguyễn Việt Phúc - nguyên Phó Bí thư Huyện uỷ Kiến An (84 tuổi) và ông Lê Văn Thịnh - đại tá quân đội về hưu (78 tuổi), đã có báo cáo, đề nghị gửi Tổng Bí thư, Chủ tịch nước, Thủ tướng Chính phủ, Chủ tịch Quốc hội, Thường trực Ban Bí thư, bày tỏ sự bất bình của các thành viên CLB đối với ông Nguyễn Văn Thành - Bí thư Thành uỷ Hải Phòng trong việc thông tin trái với kết luận của Thủ tướng về việc cưỡng chế thu hồi đất tại huyện Tiên Lãng.

Không biết ông bí thư Thành này dựa vào thế lực nào mà uống thuốc liều, đã không phổ biến kết luận của cấp trên, còn liều mạng “cố đấm ăn xôi” nói ngược, dùng đúng chữ phải nói là vô cùng ngoan cố. Không từ chức, vẫn thích tại chức đã là một điều lạ và có điều lạ hơn nữa ông vẫn là nhân vật cầm đầu điều tra những sai phạm mà chính ông cùng cơ quan của ông mắc phải. Người dân biết chỉ còn biết trơ mắt nhìn.

Chuyện lạ và tàn nhẫn thứ hai là vụ “kẻ xấu” lại phá tan hoang căn lều của mẹ con bà Vươn dùng làm nơi ở tạm. Bà Nguyễn Thị Thương (vợ ông Đoàn Văn Vươn) đau xót cho biết: Ngày 17-2, hai chị em bà đi vắng, không biết “kẻ xấu” nào đã đột nhập vào khu vực đầm của gia đình bà để phá hoại. Bàn thờ, bát hương, ảnh người quá cố đều bị đập nát. Cái lều này nằm trong khu vực này, hàng ngày chính quyền vẫn đang cất cử một tổ công an xã thường trực bảo vệ khu đầm của gia đình bà Thương mà “kẻ xấu” vẫn ngang nhiên

hành động, thế mới “lạ”. Kẻ xấu đó là ai vậy? Trộm cắp đâu có ngu mà chui vào cái lều tàn tạ như thế! Chịu thua cái sự lì lợm kinh khủng khủng này.

Văn Quang

24-2-2012

Hình: Bí thư Hải Phòng cho rằng báo chí nói sai, ghép ảnh chỗ khác vào, chứ không có chuyện xe ủi phá nhà ông Vươn. Vậy cái xe này ở đâu ra?

Hình: Nhà và lều của gia đình ông Vươn đều bị phá tan hoang.